

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Θ Ε Μ Α Τ Α

1. ΤΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΩΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥΣ

2. ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ.

3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ.

1. Σύνθετα έργα (κινηματογραφικά). Στην παραγωγή τους συμπράττουν πολλά πρόσωπα, άλλοτε ως συνεργάτες κι άλλοτε ως δημιουργοί του συλλογικού έργου, κάτω από τη διεύθυνση κάποιου τρίτου. Ένας πρώτος κύκλος από τα πρόσωπα που συμπράττουν απαρτίζεται από εκείνους που παρέχουν καλλιτεχνική εισφορά (συγγραφέας, σκηνοθέτης, μουσικοσυνθέτης, σκηνογράφος, χειριστής της κινηματογραφικής λήψης, επεξεργαστής της τελικής σύνθεσης, ηθοποιοί). Στον κύκλο αυτόν των «καλλιτεχνικών συντελεστών» έρχεται να προστεθεί και ένας δεύτερος κύκλος, προσώπων με τεχνικές προσφορές (ηλεκτρολόγοι, μηχανικοί, κατασκευαστές κουστουμιών των ηθοποιών και των σκηνικών, κομμωτές, καλλωπιστές κ.ο.κ.). Και οι δύο αυτοί κύκλοι ενεργούν υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση και τον συντονισμό ενός από τους καλλιτεχνικούς συντελεστές του έργου : του σκηνοθέτη. Το ζήτημα του καθορισμού του υποκειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας στο κινηματογραφικό έργο, ρυθμίζεται από την § 2 του άρθρου 14 του ν. 2387/1920, που προστέθηκε με το άρθρο 1 ν. 763/1943. Η διάταξη αυτή επιβεβαιώνει απλώς την αρχή ότι όλοι οι καλλιτεχνικοί συντελεστές του κινηματογραφικού έργου, όσοι πραγματικά συνεργάστηκαν στη δημιουργία του, αποκτούν δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επ' αυτού. Συνεπώς, (α) το κινηματογραφικό έργο, ως προϊόν συλλογικής εργασίας, η οποία γίνεται υπό τη συντονιστική διεύθυνση του σκηνοθέτη, συνιστά κατ' αρχήν πνευματικό δημιούργημα αποκλειστικά του σκηνοθέτη, οπότε αυτός και μόνο είναι (πρωτοτύπως) ο πνευματικός δικαιούχος του, (β) οι υπόλοιποι καλλιτεχνικοί συντελεστές του έργου καθίστανται συνδικαιούχοι του, μόνον όταν επηρέασαν το όλο έργο κι όχι όταν εκτέλεσαν απλώς την εισφορά τους, δηλαδή όταν έβαλαν στο

έργο τη σφραγίδα της προσωπικότητάς τους σ' ολόκληρο το έργο και (γ) οι δημιουργοί των επί μέρους εισφορών που συγκροτούν το κινηματογραφικό έργο (μουσικοί, χορογράφοι, σεναριογράφοι, σκηνογράφοι κλπ) διατηρούν το επ' αυτών δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας¹.

2. Η ιδιομορφία της πνευματικής ιδιοκτησίας συνίσταται στο ότι (α) αυτή έχει ως αντικείμενο το άυλο αγαθό του πνευματικού δημιουργήματος κι όχι το υλικό υπόστρωμα στο οποίο ενσωματώνεται το έργο και (β) ο πνευματικός δημιουργός δεν έχει μόνον περιουσιακά συμφέροντα σε σχέση με το έργο του, αλλά και συμφέροντα ηθικά (ή προσωπικά)². Το ηθικό δικαίωμα του πνευματικού δημιουργού δεν αποτελεί στοιχείο ή ειδικότερη εξουσία της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά εκδήλωση του δικαιώματος της προσωπικότητας, που καθιερώνεται και προστατεύεται από τα άρθρα 57 και 59 του ΑΚ. Φορέας του ηθικού δικαιώματος είναι πάντοτε ο πνευματικός δημιουργός ή εάν το έργο είναι αποτέλεσμα συνεργασίας, ο καθένας από τους δημιουργούς που συνεργάστηκαν³. Περαιτέρω, από το δικαίωμα της προσωπικότητας εξάγεται η ειδικότερη εξουσία του δημιουργού ν' αναγνωρίζεται και να προβάλλεται ως δημιουργός του έργου αυτός κι όχι άλλος⁴. Η εξουσία αυτή στηρίζεται στο άρθρο 57 του ΑΚ και επιβεβαιώνεται με το άρθρο 6 δις της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης (- Παρισίων), που κατά το ν.δ. 4264/1962 εφαρμόζεται και για τους έλληνες υπηκόους και ορίζει : «ο δημιουργός διατηρεί το δικαίωμα να διεδικήσει την πατρότητα του έργου». Η εξουσία της αναγνώρισης της πατρότητας αναλύεται σε δύο ειδικότερες εξουσίες : (α) την εξουσία προβολής του ονόματος επί του έργου ή σε συνάφεια με αυτό, κατά τρόπο που να δηλώνεται ο δημιουργός του και (β) στην κυρίως εξουσία της πατρότητας. Συνέπεια των δύο αυτών εξουσιών είναι το ότι απαγορεύεται σε κάθε άλλον να προβάλλει το όνομά του επάνω στο έργο ως όνομα του δημιουργού του και να ισχυρίζεται ότι είναι δημιουργός του. Η προσβολή των εν λόγω εξουσιών δεν γίνεται μόνον θετικά (δηλ. με την ενέργεια της ανωτέρω απαγορευμένης πράξης από τρίτον), αλλά και αρνητικά, με την παρεμπόδιση της προβολής του ονόματος του δημιουργού. Η προβολή του ονόματος του δημιουργού πρέπει να γίνεται κατά τον

¹ **Κουμάντος**, Πνευματική ιδιοκτησία, έκδοση 1984, Κεφ. IV 1 Α' 5 σελ. 161 επ.

² **Κουμάντος**, ανωτ. Κεφ. I § 1 σελ. 4 και § 4 σελ. 24.

³ **Κουμάντος**, ανωτ. Κεφ. IV § 1 σελ. 234 επ. ΕφΑθ 631/1990 ΕΛΔ 1991,206.

⁴ Βλ. κι άλλες παραπομπές στον **Κουμάντο**, στη σελ. 246 υποσημ. Νο 615.

τρόπο που επιβάλλεται από το είδος του έργου και από το είδος της παρουσίασής του στο κοινό. Ειδικές διατάξεις για την κυρίως εξουσία της αναγνώρισης της πατρότητας ή για την απαγόρευση των σχετικών προσβολών δεν υπάρχουν : προσβολή αυτής της εξουσίας του δημιουργού αποτελεί κάθε αμφισβήτηση της πατρότητάς του επί του έργου, με όποιον τρόπο κι αν γίνεται, (εγγράφως ή προφορικά, εμμέσως ή αμέσως, με λόγια ή με έργα, με πράξη ή με παράλειψη. Επίσης προσβολή της εξουσίας αυτής του δημιουργού είναι η ψευδής διατύπωση του ισχυρισμού ότι κάποιος άλλος είναι ο δημιουργός του έργου ή η προβολή του ονόματος αυτού του άλλου κατά τρόπο που ταιριάζει στον δημιουργό⁵

3. Το ηθικό δικαίωμα του πνευματικού δημιουργού προστατεύεται με το άρθρο 57 του ΑΚ⁶.

4. Ένα ανθρώπινο έργο θεωρείται κατά νόμο πνευματικό δημιούργημα, όταν συνδυάζει δύο κριτήρια : αφενός το κριτήριο της προσωπικής δημιουργικής συμβολής του δημιουργού του στην παραγωγή του κι αφετέρου το κριτήριο της πρωτοτυπίας, ως στατιστικής μοναδικότητας, δηλαδή του γεγονότος ότι κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανείς άλλος δημιουργός κατά λογική πιθανολόγηση, δεν ήταν σε θέση να παραγάγει όμοιο έργο⁷.

II. Επί των ενστάσεων του εναγομένου.

Ένσταση παραιτήσεως από το ηθικό δικαίωμα κατά το άρθρο 12 του συμφωνητικού⁸.

⁵ **Κουμάντος**, ανωτ. Κεφ. IV § 3 σελ. 246 επ. **Ασπρογέρακας - Γρίβας**, Θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και νομολογιακή έρευνα αυτών εν Ελλάδα, έκδ. 1970, Μέρος δεύτερο, Κεφ. Β' § III 4 σελ. 126 επ. **Κοτσίρης**, Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, έκδ. 1986, σελ. 57 επ. ΕφΑθ 631/1990 ανωτ.

⁶ **Κουμάντος**, ανωτ. Κεφ. VIII 3 σελ. 306.

⁷ **Κουμάντος**, ανωτ. Κεφ. III 2 σελ. 100 επ. ΑΠ 113/1989 ΝοΒ 1989/1087. ΕφΑθ 3403/1988 ΕΕμπΔ 1990,162. ΕφΑθ 448/1981 ΕΕμπΔ 1982,322.

⁸ **Κουμάντος**, η σύμβαση αυτή είναι άκυρη, ως αντιτιθέμενη στα χρηστά ήθη, σελ. 248-9, όπου και παραπομπές στην υποσημ. αριθ. 624. **Contra** : βλ. βιβλιογραφία στην **Καλλινίκου**,

ΝοΒ 35, σελ. 1426-7, με την αιτιολογία ότι η αναγραφή του ονόματος όλων των συντελεστών θα δυσκόλευε την παρουσίαση του έργου στο κοινό.